

การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืช
ผักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง
อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

อนุศิษฐ์ พงศ์วรพล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2552

600253249

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืช
ผักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง
อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

อนุศิษฐ์ พงศ์วรพล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชมพืชมักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เสนอโดย นายอนุศิษฐ์ พงศ์วรพล เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(นายตระกูล จันทสุนทร)
วันที่ 22 เดือน ตุลาคม พ.ศ.2552

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ เรือนนະการ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก)

.....กรรมการ
(ดร.ประสาร ฉลาดคิด)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เต๊ะขันหมาก ดร.ประสาร ฉลาดคิด
ชื่อนักศึกษา	อนุศิษฐ์ พงศ์วรพล
สาขาวิชา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

248085

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง 2) แสวงหาแนวทางวิธีการ
พัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้
สารบ้านวัดกำแพง และ 3) พัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัด
กำแพง ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ผู้มีส่วนสำคัญ คือ สมาชิกกลุ่มชะอมพืชผักไร้สาร
บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวน 8 คน และผู้มีส่วน
เกี่ยวข้อง จำนวน 9 คน โดยใช้ 1) การเลือกพื้นที่ 2) การปรับปรุงบำรุงดิน และ 3) การจัดการ
ศัตรูพืชเป็นกรอบการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ก่อนการพัฒนาเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ในระดับปาน
กลาง (น้อยกว่าร้อยละ 80) มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง (น้อยกว่าร้อยละ 80)

2. แนวทางการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้าน
กำแพง คือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเน้น 1) การเลือกพื้นที่ให้เหมาะสม 2) การปรับปรุง
บำรุงดินโดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว แล้วไถกลบ และ 3) การจัดการศัตรูพืชโดยใช้พลาสติกทึบ
แสงและใช้สารสกัดจากพืช

3. ผลการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านกำแพง
พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก (ร้อยละ 100) และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในการ
1) เลือกพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (ร้อยละ 100) 2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่ว
แล้วไถกลบ (ร้อยละ 100) และ 3) จัดการศัตรูพืชโดยใช้พลาสติกทึบและคลุมดินและใช้สารสกัด
จากพืชเช่น สะเดา เป็นต้น (ร้อยละ 100)

Thesis Title	Development of Organic Agriculture at Organic Acacia Group, Ban Wad Khampang Moo 2, Talung Subdistrict, Mueang District, Lop Buri Province
Thesis Advisors	Asst. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak Dr. Prasan Chaladkit
Name	Anusit Pongworapol
Concentration	Development Strategy
Academic Year	2009

ABSTRACT

248085

The objectives of this research were to 1) study the current problems and needs of developing organic agriculture at the Organic Acacia Group at Ban Wad Khampang, 2) seek guidelines for development and indicator for success in the aforementioned development and 3) develop organic agriculture at the aforementioned group. The population was classified into 2 groups. The main group was 8 members of the acacia organic group and the second group was 9 involved people. The research frame was 1) choosing area, 2) improving the soil and 3) controlling weeds.

The findings of this research were:

1. before the development, farmer did not have much knowledge and practices about doing organic agriculture (less than 80 percent).
2. the guidelines for the developing was having practical trainings which emphasized on 1) choosing suitable area, 2) developing soil by using beans and then ploughed the fields and 3) controlling weeds by using opaque plastic and extracted substances from plants.
3. the result of development showed that farmers had much knowledge and were able to apply the knowledge (100 percent) in all three aforementioned topics.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชม พืชผักไร้สาร หมู่ที่ 2 บ้านวัดกำแพง ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สำเร็จได้ด้วย ความช่วยเหลือแนะนำอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมากประธาน กรรมการที่ควบคุมวิทยานิพนธ์และ ดร. ประสาร ฉลาดคิด กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่สละ เวลาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย และให้ความช่วยเหลือแก้ไข ปรับปรุง ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พระมหาสนั่น ปญญาวโร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพงษ์ ปนาทกุล นาย สุเทพ วัฒนรัตน์ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดลพบุรี คุณดาดีเรก เทียมมงคล ปราชญ์เกษตร อินทรีย์ตำบลโคกลำพาน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ดร.ทรงศรี ดุ่นทอง ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนะการ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์และ ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งพี่ๆ เพื่อนๆ นักศึกษาสาขาวิชาเกษตรศาสตร์พัฒนาทุกท่าน

พร้อมทั้งเจ้าของข้อมูลทุกๆ ท่านและทุกแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจน ผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงใคร่ ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

คุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องสักการะคุณแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ในด้านการศึกษาและการทำวิจัย จนสามารถทำ ผลงานวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนุศิษฐ์ พงศ์วรพล

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุณูปการ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	7
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
บริบทชุมชน.....	11
สภาพปัจจุบันของตำบลตะลุง.....	11
ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านวัดกำแพง.....	12
สภาพเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้.....	13
สภาพทางสังคม การศึกษา ศาสนา สาธารณสุข.....	14
บริการพื้นฐาน คมนาคม สาธารณูปโภค.....	15
ทรัพยากรของหมู่บ้าน ตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น.....	15
วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	15
วัฒนธรรม ประเพณี.....	15
กลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	16
ผู้นำชุมชน ผู้นำความคิด.....	17

	หน้า
การพัฒนาเกษตรอินทรีย์.....	17
ความหมายของเกษตรอินทรีย์.....	17
หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์.....	18
ขั้นตอนในการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์.....	21
หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์.....	24
หน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินการเกษตรอินทรีย์.....	24
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์.....	25
ประวัติความเป็นมาของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์.....	25
หลักของการรับรองมาตรฐาน.....	26
หลักเกณฑ์มาตรฐานการผลิต ผลผลิตเกษตรอินทรีย์.....	28
การควบคุมวัชพืช.....	29
การจัดการดูแลการใส่ปุ๋ย.....	29
การเพาะปลูกแบบอินทรีย์ไม่ทั้งหมด.....	29
การป้องกันกำจัดโรคแมลง.....	29
การเพาะปลูกแบบอินทรีย์ทั้งหมด.....	29
การเก็บเกี่ยวการแปรรูปและการบรรจุหีบห่อ.....	30
ใช้เทคนิคและวัสดุที่เหมาะสม.....	30
กรอบการประเมินเพื่อการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์.....	30
แนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย.....	32
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	36
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	36
ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	37
หลักการและองค์ประกอบที่สำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม.....	39
วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	40
วิธีการวิจัย.....	40
ระเบียบวิธีวิจัย.....	41
บทบาทของนักวิจัยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม....	41

	หน้า
บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	44
คำถามการวิจัย.....	44
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	44
วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
สภาพปัจจุบันของการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	48
บทที่ 4 แนวทางและวิธีการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	68
คำถามการวิจัย.....	68
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	68
วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
ผลการวิจัย.....	70
แนวทางและวิธีการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	70
ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สาร บ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	73
บทที่ 5 การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	76
คำถามการวิจัยและพัฒนา.....	76
วัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา.....	76
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	76
การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	79
ผลการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี...	82

	หน้า
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	91
สรุปการวิจัย.....	91
อภิปรายผลการวิจัย.....	98
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	100
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	106
ภาคผนวก ข ภาพการจัดกิจกรรม.....	117
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	128
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	130
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	136

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	อาชีพของชาวบ้านวัดท่าแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	3
ตาราง 2	ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลตะลุงที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม.....	13
ตาราง 3	ข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนสำคัญ.....	48
ตาราง 4	ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร.....	49
ตาราง 5	การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร.....	51
ตาราง 6	ทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์.....	54
ตาราง 7	สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของ กลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดท่าแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมือง ลพบุรี.....	58
ตาราง 8	แนวทางและวิธีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตร อินทรีย์.....	71
ตาราง 9	แนวทางและวิธีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประเด็นการปรับปรุงบำรุงดิน..	72
ตาราง 10	แนวทางและวิธีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประเด็นการจัดการศัตรูพืช.....	73
ตาราง 11	สรุปแนวทาง วิธีการพัฒนา และกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จการ พัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัด ท่าแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมือง ลพบุรีจังหวัดลพบุรี.....	73
ตาราง 12	เปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผัก ก่อนและหลังการฝึกอบรม ด้านการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ (N=9)	83
ตาราง 13	ผลการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์จากการปฏิบัติตามแบบบันทึกการ ปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการเลือกพื้นที่ผลิต เกษตรอินทรีย์ (N = 9).....	84
ตาราง 14	ผลการพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์	84
ตาราง 15	เปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผัก ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการปรับปรุงบำรุงดิน (N = 9).....	85
ตาราง 16	ผลการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์จากการปฏิบัติตามแบบบันทึกการ ปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการปรับปรุงบำรุงดิน (N = 9).....	86

	หน้า
ตาราง 17 ผลการพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการปรับปรุงบำรุงดิน.....	86
ตาราง 18 เปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผัก ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้านการจัดการศัตรูพืช (N = 9).....	87
ตาราง 19 ผลการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์จากการปฏิบัติตามแบบบันทึกการ ปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดการศัตรูพืช (N = 9).....	88
ตาราง 20 ผลการพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดการศัตรูพืช.....	88

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดวิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	7
ภาพ 2 อาชีพของชาวบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี.....	13
ภาพ 3 โครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับกระบวนการปรับเปลี่ยน ทั้ง 6 ขั้นตอน.....	33
ภาพ 4 โครงสร้างองค์กรศูนย์ปฏิบัติการเกษตรอินทรีย์อำเภอ (ศออ.).....	34
ภาพ 5 โครงสร้างองค์กรศูนย์ปฏิบัติการเกษตรอินทรีย์ตำบล (ศอต.).....	34
ภาพ 6 เปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	37
ภาพ 7 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (แบบที่จุดประสงค์อยู่ที่การแก้ปัญหา แบบยั่งยืน).....	42